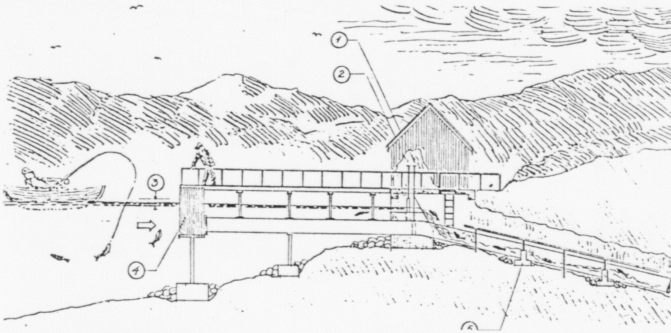
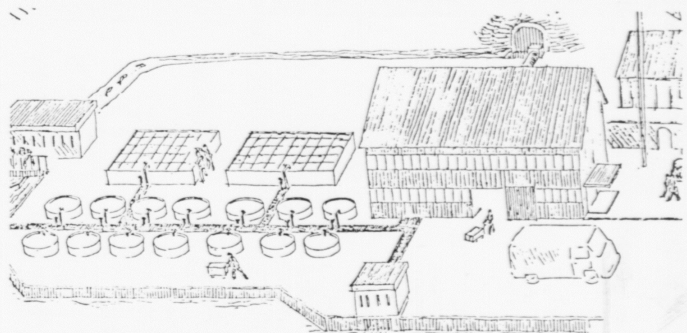

Laksur gongur niðan gjøgnum laksatrappuna í tunnilinum niðan í Leitisvatn

Ætlaða smoltstöðin. Övast tunnilin úr Leitisvatni

veidu eftir laks, og fyrri at vit móguliga kunnu økja um hesa veiðu í framtíðini.

— Tað eru hesi viðurskipti, sum eru orsökini til, at vit nú vilja fara í gongd við at byggja eina størri smoltstöð leggur Edmund aftrat.

— Skal nakað koma burtur úr, so mugu vit koma í gongd ongantið ov skjótt. Tað er pláss fyrri fleiri smoltstøðum umframt hesa, sum skal byggjast í Miðvági.

Setberg & Hansen gjørt projektið saman við øðrum

Tað er projekteringsfelagið Setberg & Hansen, sum hava gjørt hetta fyrsta projektið. Felagið hevur fingið stuðul og vegleiðing frá tí kendasta fakmanninum á júst hesum í økinum í Noregi, Arna Kittlsen. Hann visir projekтинum stóran áhuga.

Í fyrireikingunum av projekтинum hevur verið leitað eftir einum egnaðum plássi at seta støðina á. Til eina smoltstöð kreyst nógv vatn og hartil orka at hita vatnið upp ein part av árinum. Av tí at vit í Føroyum ikki hava nógv ár, ið kunnu lata stóra nøgd av vatnið alt árið, so valdu menn at kunna móguleikan at brúka eitt vatn til endamálið. Valið fall á Leitisvatn, sum nú er sjálvur kjarnin í øllum projekтинum. Her er ov mikið av vatni.

Sjálvt smoltstöðin skal byggjast í Miðvági, har sum bátahylurin er. Ætlanin er so at leggja ein tunnil frá vatninum umleið 1,5 kilometrur oman til støðina. Í samband við tunnilin verður sett ein turbina, sum skal geva støðini tann neyðuga hitan fyrri at kunna hita vatnið upp við, serstakliga tá kleking og startfóðring fer fram. Umframt at kunna nøkta egnan tørv, so kann støðin ein stóran part av árinum selja yvirskotsstrem til SEV, sum sostatt verður eitt gott íkast í rakstrinum av støðini.

Smolt!

Á støðini verður so kynsbúgvin laksur strokin og eggini verða klækt og startfóðrar. Til hetta verða brúkt nógv kør, sum bæði eru innandura og úti. Tá so laksurin hevur gingið í hesum kørnum og verið fóðraður í 20 mánaðir er hann vorðin til smolt, t.v.s., at hann tá kann setast út í havið.

Tað er so við laks, at hann vanliga gongur á havinum. Men tá hann skal gýta leitar hann inn til lands og fer upp í feskt vatn. Hann kann bert gýta í feskvatni. Tann nýggi laksamurturin tolir ikki at fara í havið aftur, fyrr enn hann er einar 20 mánaðir gamal. Tá er hann vorðin til smolt — sjóbúgvin.

Edmund Joensen upplýsir annars, at teir hava fingið all tvey neyðugu loyvin at fara undir eitt tilíkt projekt, bert svar frá landsstýrinum manglar nú. Yvirfriðingarnevnd, kommunan og SEV hava øll givið síni viðmæli til, at støðin og tunnil verða bygd.

Hvat viðvíkur livinum í vatninum, so fer ein tunnil ikki at hava nakra oyðilegging við sær. Vatnið rúmar 30 mill. tons av vatni. Tað renna árliga millum 50 og 60 mill. tons av vatni í Leitisvatn. Støðin í Miðvági skal brúka 12 mill. tons um árið.

Sjálvt projektið er mett til at kosta 25 mill. kr. Tað fer at geva arbeiði til 15–20 fólk. Tað fer annars at taka eitt ár at byggja støðina, og tann fyrsti laksurin verður klárur at lata keyparum í 1984. Hetta er sjálvsagt treytað av, at tað verður byrjað nú innan árslok.

Edmund Joensen sigur, at tað er spell um hetta árið skal fyrri skeyti, tí teir kunnu ikki byrja arbeiði uppá eina slíka støð alt árið. Hetta má verða gjørt í mun til, nær tann fyrsti fiskurin skal strúkast, og tað kann hann bert eina ávísa tíð á árinum.

Vit spurdu nú Edmund, um hetta nú hevur so stóran skund. Til tað sigur

hann, at hetta sjálvsagt er ein avgerð, sum politikarnir mugu taka. Men tá vit tosa um at skula lata alarunum nokk av smolt, og tá vit tosa um, at vit mugu seta út fyrri at rættvisgera okkara veiðu eftir laks, so hevur tað sjálvsagt skund. Bert tað at skula biða eitt ella tvey ár longri merkir, at vit kanska ikki kunnu seta laksin út fyrr enn um ár 1990.

Nógv perspektivir

Kannar ein nú nærri hetta projektið, so uppdagar ein at her í veruleikanum er talan um eitt projekt við rættliga nógvum perspektivum — móguleikum. Tunnilin úr Leitisvatni til Miðvágs er hon, sum opnar fyrri øllum hesum móguleikum. Hon kann nevniliga nýtast til fleiri endamáli.

Umframt at lata vatn til støðina at ala smolt, i, so er móguleiki at loysa kloakkspurningin hjá Miðvágs kommunu við at leggja eina kloakk inni í tunnilinum. Tað er nevniliga so í dag, at kloakk hjá vatnoyráfolki rennur út í Leitisvatn. Aftrat hesum kann ein laksatrappa gerast í tunnilinum, soleiðis, at Leitisvatn fær ein stóran villan stovn av laks.

Samanumtikið má sigast, at ætlanin hjá teimum, sum vilja byggja eina smoltstöð í Miðvági, rúmar hópin av móguleikum, sum kunnu gagna bæði kommunu og landi.

Økja laksaveiðuna

Tað, sum hevur størstan áhuga í lötuni og uttan iva tað, sum fer at geva landinum mestan vinning av eini tilíkar støð í framtíðini, er framleiðslan av laksasmoltinum.

Tað skil ikki tað stóra hugflogið til at ímynda sær týðningin av hesum. Um vit bert brúka tølina frá hesum projekтинum, siggja vit, at talan í fyrstu atlogu verður at seta út umleið eina mill. smolt. Hetta gevur umleið 400 tons av laks, sum sostatt

bert er ein partur av tí nøgd vit í dag veiða undir Føroyum.

Tað kundi verið áhugavert at lýsa henda spurning við hesum tølum:

Fáa alararnir 500.000 smolt gevur hetta umleið 400.000 fiskar á 4 kilo. Tað verða umleið 1.600 tons av laks, sum kunnu seljast fyrri 50 kr. kilo. Hetta gevur ein útflutning uppá 80 mill. kr.

Verður so sett út ein mill. smolt og vit rokna við at 10% koma aftur verða tað 100.000 fiskar á 4 kilo á 50 kr. kilo. Tað gevur eitt seluvirði uppá 20 mill. kr. Tilsamans kann framleiðslan av 1,5 laksasmolt á støðini í Miðvági sostatt vera grundarlagið undir einum útflutningi omanfyri 100 mill. kr.

Um hetta kann tykjast onkrum í so høg tøl, so kann haraftrat nevast, at her verður mett, at bert 10% koma aftur av tí laks, sum verður settur út. Hetta er sera lágt sett, tí vit vita um aðrastaðni at upp til 30% av tí útsetta fiskinum kemur aftur at alandi. Tá gevur alingin og útseting av laksasmolt okkum stórar móguleikar at fáa nógv burturúr.

Við øðrum orðum kann sigast, at fer ein munandi framleiðsla av smolt nú í gongd, so kann fiskiskapurin eftir laks undir Føroyum um nokur ár økja munandi — soleiðis at tað verða veidd fleiri túsund tons.

Havið norðan fyrri — eitt eldorado

Treytin fyrri øllum hesum »ævintýrinum« er tað eldorado sum havið norðan fyrri Føroyar er fyrri tilíkan fisk. Her eru stórar mongdir av æti, sum m.a. laksurin livur av.

At hetta økið á føroyaleiðunum hevur stórt virði siggja vit bert av teirri sannroynd, at ein stórir partur av tí laks, sum aðrar tjóðir seta út, leitar henda vegin at eta seg stóran og feitan.

Í samband við metingar, hvussu nógv kann

veiðast aftur av tí, sum verður sett út er so eisini at siga, at eisini her eru vit føroyingar í eini sera hepnari støðu. Meðan fiskurin hjá øðrum tjóðum skal leita langan veg fyrri at koma til ætiðini norðanfyri, so skal tann laksamurtur, sum verður settur út her hjá okkum, bert ganga stutt til hann kemur fram. Hetta kann móguliga hava við sær, at vit fara at fáa munandi betri úrslit, hvat viðvíkur veiðu av tí útsetta laksinum og hvat kemur aftur.

Hóast tað í oyrunum á onkrum kann ljóða eitt sindur løgið, so er tað eingin loyna, at Føroyar um ikki so nógv ár — móguliga — fara at verða meira kendar sum laksaoyggnar heldur enn seyðaoyggnar. Meðan tað er avmarkað, hvat vit kunnu hava av seyði, er tað enn einki, sum bendir á, at tað er avmarkað, hvat vit kunnu hava gangandi av laks við Føroyar.

Hvat viðvíkur tjakinum um, hvør eigur rættin til laksin, er at siga, at meðan hini londini eru smoltframleiðandi lond í dag, so eru vit bert laksafarmleiðandi land, t.v.s., at laksurin fær føðina her á okkara øki. Men fara vit nú eisini at framleiða smolt og seta tað út, so eru vit í eini duplutaðu. Tá verða vit bæði smolt- og laksafarmleiðandi. Aftur her hómast tvey mongu perspektivini.

Vit spurdu nú Edmund

Joensen um tað hevur nógv at siga, at vit fáa nokur góð smolt at seta út. Til tað sigur hann, at hetta hevur ómetaliga nógv at siga. Her kann støðin í Miðvági framleiða nokur »super« smolt, sum vera vælegnað at seta út. Hetta kann lata seg gera, tí vit kunnu við orkuverkinum stýra gongdini frá kleking til startfóðring. Vit fáa eisini longur vakstrartíð um árið.

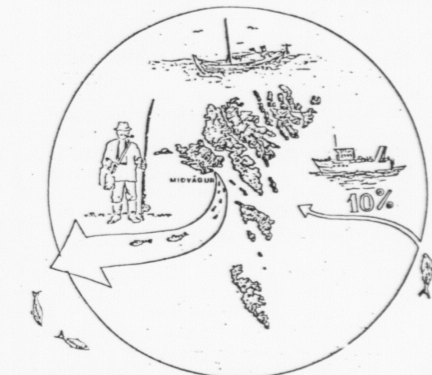
Ivamál

— Nú hava vit tosað nógv um hvat ein tilíkt støð kann geva føroyska samfelagnum. Men eru eingi ivamál við at fara í gongd við eitt tilíkt projekt?

— Eg veit væl, at summir menn eru ivasamir, um tað er rætt at byggja eina so stóra støð. Sjálvur haldi eg ikki hon er ov stór, skulu vit hugsa um, at endamálið er at seta út, og at tað skulu setast stórar nøgdir út, um vit skulu fiska laks og móguliga eisini økja um okkara fiskiskap í framtíðini.

Onkur hevur nevnt sjúkurl. Til tað er at siga, at norðmenn hava fleiri stórar støðir. Vandin fyrri sjúkum har er líka so stórir, men hetta hevur ikki forðað teimum í at fara undir tilíkt projekt. Sjálvandi er tað altíð ein risiko at fara undir nakað nýtt. Tað hevur tað eisini verið, tá menn fóru at byggja fiskiskip ella fyrri tað flog-

Framhald á síðu 16

Vit siggja her, hvat smoltstöðin kann geva